

Effekter av tillgång till högre utbildning på regional utveckling?

Urban Gråsjö (nationalekonom), Högskolan Väst

Presentation av...

- Effekter av högre utbildning på regional utveckling.
- Fördelning av högutbildade bland Sveriges kommuner.

Definitioner:

- Högre utbildning = individer med minst tre års eftergymnasial utbildning
- Region = territorium eller en myndighetsnivå mellan lokal och nationell nivå.
Region = lokal arbetsmarknad, LA (69 st. i Sverige)

Centralt begrepp: Lokaliserad kunskap

- Aktiviteter relaterade till kunskap tenderar att vara agglomererade, dvs koncentrerade och speciellt till kluster i större urbana regioner.
- Stora urbana regioner har fördelen att entreprenörer, företag, utbildad arbetskraft kommer geografiskt närmare varandra, vilket underlättar personliga möten och överföring av kunskap.

Centralt begrepp: Lokaliserad kunskap

Tabellen visar koncentrationen av individer med högre utbildning (minst 3 års eftergymnasiala studier) tillsammans med några andra kunskapsrelaterade aktiviteter.

Lokalisering av kunskapsrelaterade aktiviteter, 2018. Koncentration till de fem största städerna i Sverige (källa: SCB)

Population	22,1%
Förvärvsarbetande	28,8%
Nystartade företag	29,7%
Lönesumma (aggregering av bruttolöner)	33,0%
Högre utbildning	33,3%

Anm. Begreppet lönesumma skiljer sig från lön. Lönesumman är en aggregering av bruttolöneuppgifter för företag, arbetsställen, olika geografiska områden etc. under exempelvis ett år medan lön avser det arbetsgivarna betalar sina anställda per tidsenhet (t.ex. timlön eller månadslön).

Undersökning på Sveriges kommuner

- I vilken utsträckning och på vilket sätt påverkar högre utbildning utvecklingen på kommunal nivå?
- Data för år 2017 har insamlats via SCB:s officiella statistik för ett antal variabler.
- Mått på högre utbildning: antal individer i en kommun med minst tre års eftergymnasial utbildning.

Undersökning på Sveriges kommuner

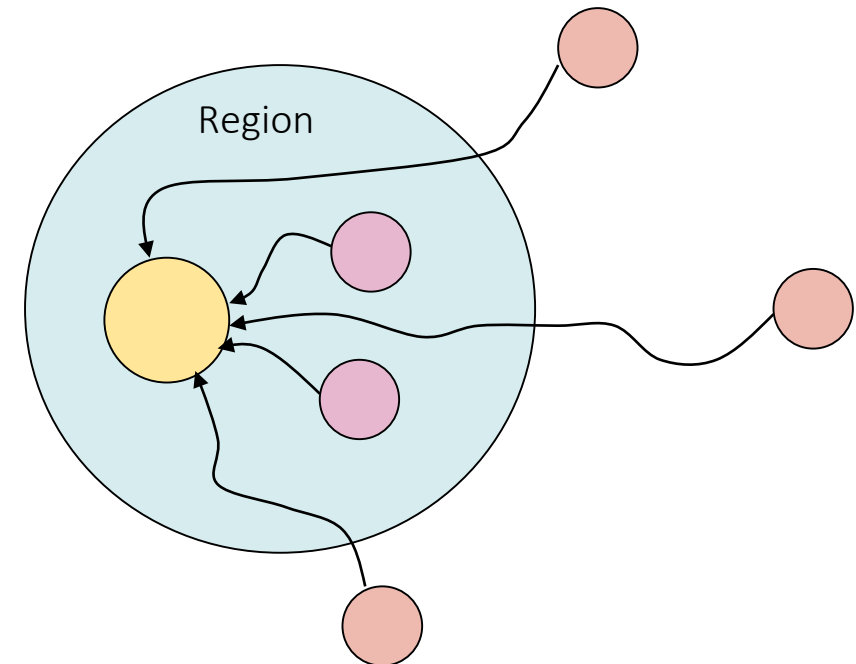
Vilken effekt har....

- Högre utbildning i kommunen
- Högre utbildning i regionen (LA)
- Högre utbildning utanför regionen

på...

- Disponibel inkomst
- Lönesumma
- Förvärvsinkomst
- Förvärvsarbetande
- Nyföretagande
- Ohälsa

i den egna kommunen

Undersökning på Sveriges kommuner – variabeldefinitioner

Variabel	Definition
Disponibel inkomst	Disponibel inkomst för hushåll, median
Förvärvsinkomst	Sammanräknad förvärvsinkomst, median
Lönesumma	Lönesumma per kontrolluppgift
Förvärvsarbetande	Andel av befolkningen (16 år+) som förvärvsarbetar
Nyföretagande	Antal nya företag per 1000 invånare i åldersgruppen 16 - 64 år
Ohälsa	Antalet utbetalda nettodagar i förhållande till antalet försäkrade i åldrarna 16–64 år (sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning).

Undersökning på Sveriges kommuner - Resultat

	Högre utbildning i kommunen	Högre utbildning i regionen	Högre utbildning utanför regionen
Disponibel inkomst	+	+	ingen
Lönesumma	+	+	ingen
Förvärvsinkomst	+	+	ingen
Förvärvsarbetande	+	+	ingen
Nyföretagande	+	+	ingen
Ohälsotal	-	-	ingen

Anm. OLS har använts som skattningsteknik i regressionsanalysen.

Regressionsanalysen kontrollerar för andra kommunspecifika variabler såsom näringsgren, folkmängd, demografi etc.

Undersökning på Sveriges kommuner - Effekterna kan vara heterogena

Effekten av högre utbildning...

- ...på den disponibla inkomsten ökar ju högre den disponibla inkomsten är i kommunen.
- ...på andelen förvärvsarbetande är större i de kommuner som har en låg andel förvärvsarbetande.
- ...på nyföretagandet är störst i de kommuner med lågt nyföretagande
- ...på ohälsan är ungefär lika stor oberoende av hur stor ohälsan är i kommunen.

Geografisk koncentration av högre utbildning

- Som framgår av resultaten spelar tillgången till högre utbildning en viktig roll för utvecklingen av en region eller kommun.
- Har den geografiska koncentrationen av högre utbildning förändrats under **de senaste 15 åren?**
- I tabellen kan vi se att koncentrationen har ökat, även om det endast rör sig om marginella skillnader.

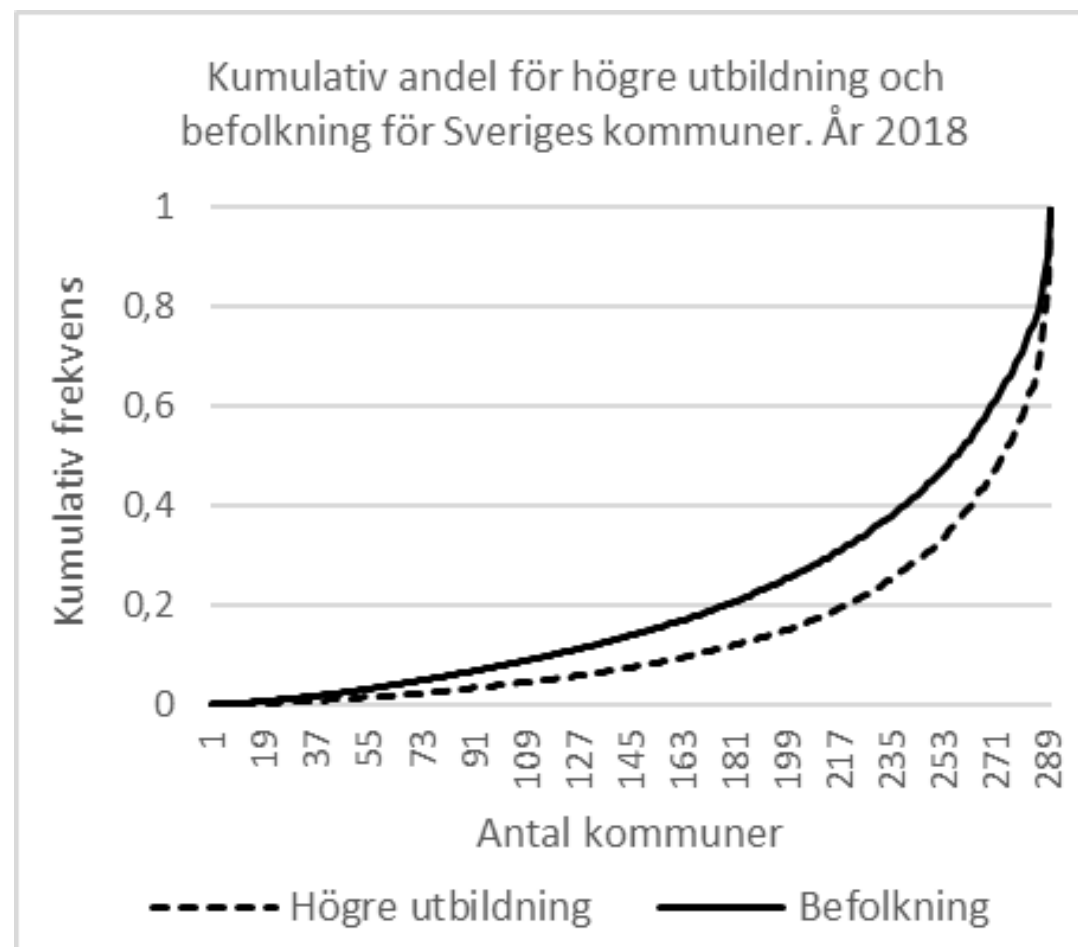
Population och högre utbildning, jämförelse 2003 och 2018.

Koncentration till de fem största kommunerna i Sverige

<i>År</i>	<i>2003</i>	<i>2018</i>
Population	20,3%	22,1%
Högre utbildning	32,8%	33,3%

Geografisk koncentration av högre utbildning

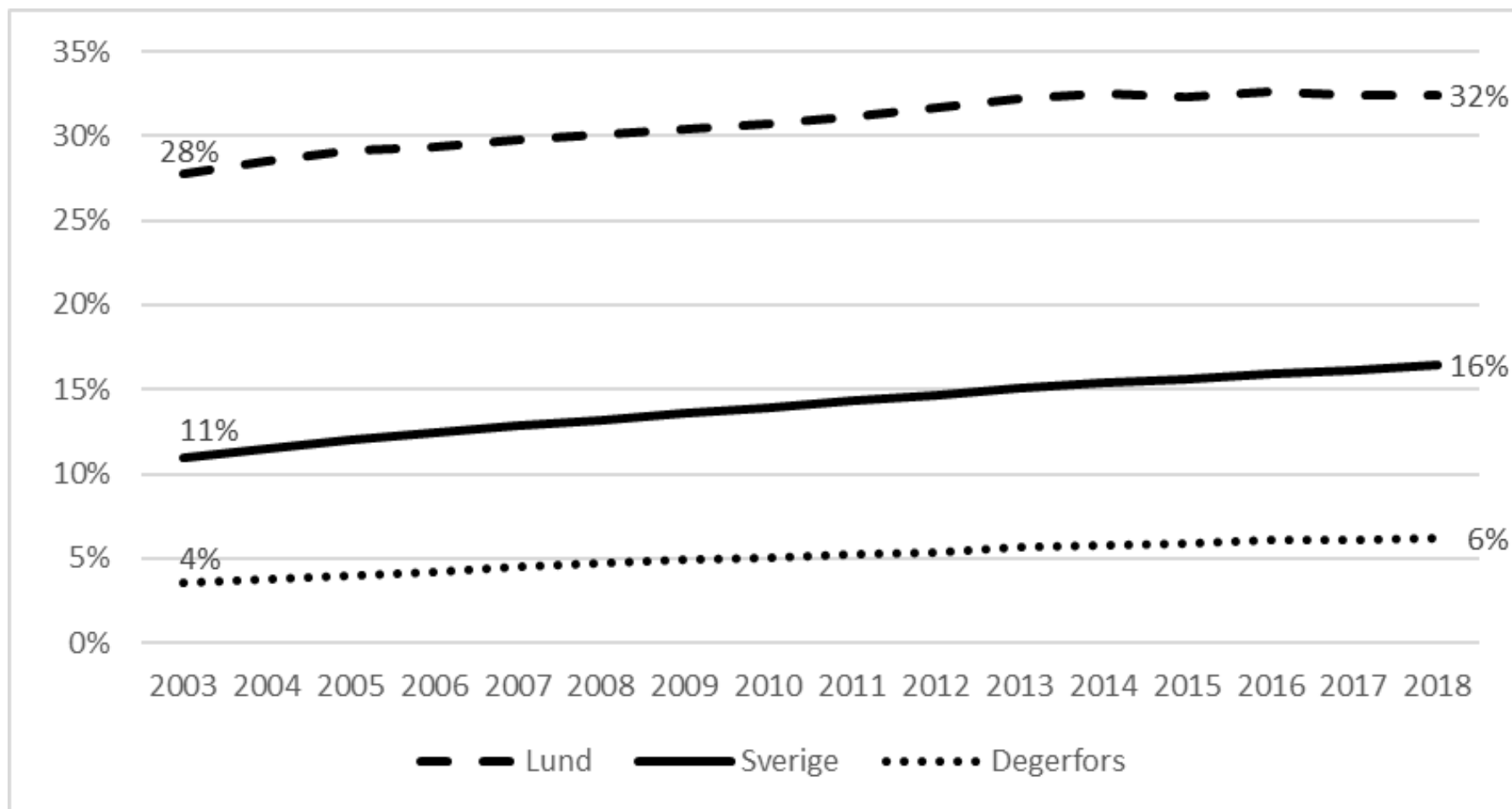
- Ytterligare ett sätt att beskriva koncentrationen och som också visar den skeva fördelningen av individer med högre utbildning emellan Sveriges kommuner ges i figuren till höger
- Exempelvis visar figuren att i hälften (145 st.) av kommunerna finns knappt 10% av det totala antalet högutbildade i Sverige (det exakta värdet är 7,5%).

Andelen högutbildade (antalet högutbildade per invånare)

- Hittills har vi tittat på totala **antalet högutbildade** och hur de är fördelade bland Sveriges kommuner.
- Om vi undersöker **andelen högutbildade** i en kommun bekräftas den geografiska koncentrationen.
- Alla kommuner i Sverige har under tidsperioden 2003-2018 fått en ökad andel högutbildade.
- Skillnaderna mellan kommunerna är dock år 2018 fortsatt stor.

Andelen högutbildade över tid (2003-2018)

Andelen högutbildade

Över respektive under genomsnittet för Sverige...

Antal kommuner över/under genomsnittlig andel med högre utbildning

År	2003	2018
<i>Genomsnitt Sverige</i>	<i>11%</i>	<i>16%</i>
Över	40	39
Under	250	251

Andelen högutbildade

Över genomsnittet,
fördelning LA

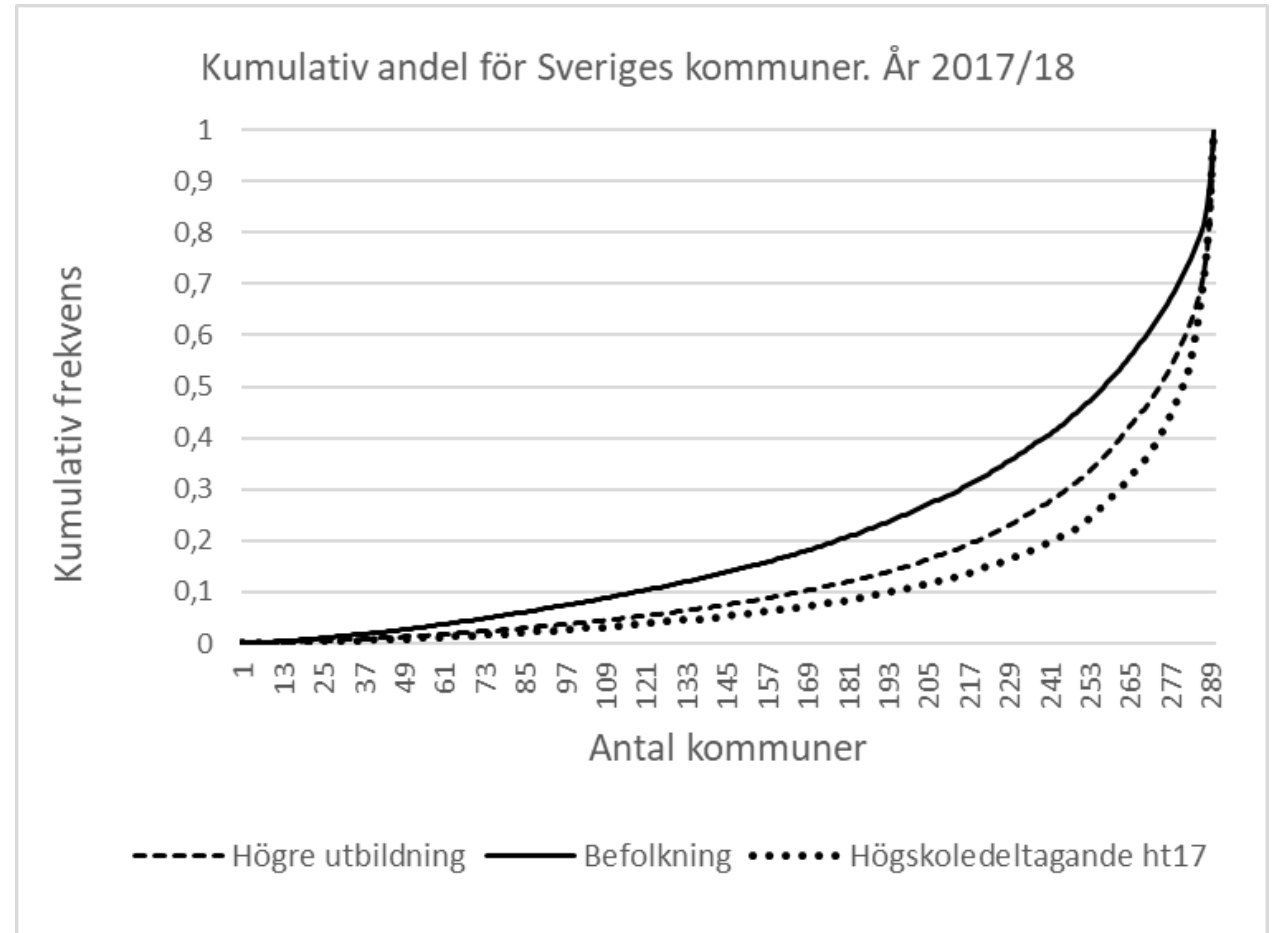
LA (2018)	Antal kommuner över genomsnitt	Antal kommuner i LA
Stockholm-Solna	16	36
Göteborg	6	29
Malmö-Lund	6	27
Örebro	1	11
Karlstad	1	10
Linköping	1	8
Västerås	1	7
Kalmar	1	6
Falun-Borlänge	1	6
Östersund	1	6
Umeå	1	6
Luleå	1	6
Växjö	1	5
Karlskrona	1	2
Summa:	39	165

Andra faktorer som påverkar utbildningsnivån

- Det som direkt påverkar utbildningsnivån är, förutom in- och utflyttning, hur många av kommunens invånare som ägnar sig åt högskolestudier, dvs **högskoledeltagande**.
- Ytterligare en faktor som avgör den framtida utbildningsnivån i en kommun är andelen som påbörjat högskolestudier av de som gått ur gymnasieskolan (**från gymnasieskola till högskolestudier**).
- Är dessa faktorer lika starkt geografiskt koncentrerade som antalet individer med högskoleutbildning?

Högskoledeltagande

- Figuren visar antalet individer i Sverige (ca 342 000) som ht 2017 deltog i högskoleutbildning fördelat efter boendekommun.
- Antalet individer med högre utbildning samt befolkning är med som jämförelse.

Högskoledeltagande

- Högskoledeltagandet är mer geografiskt koncentrerat än individer med högre utbildning.
- En förklaring till den högre koncentrationen är att en del studenter under studieperioden väljer att bo i kommunen där lärosätet ligger.
- Stora variationer, från 0,5% i kommunen med lägst högskoledeltagande ht17 till 13,3% i den med högst andel.
- Den genomsnittliga andelen för hela landet har (beroende på bl.a. konjunktur och immigration) varierat under åren, men är oftast ca 3-4%.

Högskoledeltagande

- Jämförelse mellan höstterminen 2003 och 2017 beträffande hur många kommuner som ligger över respektive under genomsnittet för Sverige.

Antal kommuner över/under genomsnittligt
högskoledeltagande ht03 resp. ht17

År	2003	2017
<i>Genomsnitt Sverige</i>	3,9%	3,4%
Över	26	26
Under	264	264

Från gymnasieskola till högskolestudier

- Stora kommunala variationer...
- Kommun med lägst andel: ca 12% av de som lämnar gymnasiet går vidare till högskolan inom 3 år.
- Kommun med högst andel: ca 77%.
- Tänkbara bakgrundsfaktorer som kan förklara skillnaderna:
 - Kommunspecifika faktorer, såsom dominerande näringsgren eller industrisektor i kommunen
 - Föräldrarnas utbildningsnivå.

Samband mellan utbildningsmått

- Uppenbart samband i en kommun mellan...
 - andelen som går vidare till högskola,
 - antalet som studerar på högskola och
 - antalet individer med högskoleutbildning.
- Många högutbildade invånare => hög andel som väljer att gå vidare till högskolan => många som bedriver högskolestudier => många högutbildade invånare => etc., etc.
- Det blir en mer eller mindre självgenererande effekt som kommer stärka kommunens konkurrenskraft, ge högre disponibla inkomster, lägre ohälsa etc.

Slutsatser

- Forskningen är entydig:
 - Utbildning, och speciellt högre utbildning, är mycket viktig för ett lands eller en regions utveckling.
 - Kunskapsrelaterade verksamheter har en tendens att vara geografiskt koncentrerade och ojämnt fördelade både mellan och inom länder.
- Den lokala eller regionala tillgången till högutbildade individer är med andra ord avgörande för en kommuns välstånd och utveckling.
- Under de senaste 15 åren har den lokala tillgången ökat för Sveriges samtliga kommuner, men de stora regionala skillnaderna kvarstår.
- Tillflödet av individer till högre utbildning samt antal högskolestuderande uppvisar samma mönster. De regionala skillnaderna är stora och den geografiska koncentrationen har varit bestående över tid.